

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 20, Αρ. 1 (2024)

Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

doi: [10.12681/jode.37973](https://doi.org/10.12681/jode.37973)

Copyright © 2024, Αντώνης Λιοναράκης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Editorial

«Ο βασιλεύς απέθανε, ζήτω ο βασιλεύς». Ξεκίνησε η εποχή του δευτερόλεπτου

Αντώνης Λιοναράκης
Ομότιμος Καθηγητής Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ποιος ήταν ο πρώην και ποιος ο νυν; Ο χάρτης της εκπαίδευσης που αντιπροσωπεύει τον Βασιλέα και το βασίλειό του αλλάζει, μεταμορφώνεται και χτίζει νέα δεδομένα. Ποιος είναι ο νέος; Πολλοί εκπαιδευτικοί το ονομάζουν «*Τεχνητή Νοημοσύνη*», ενώ άλλοι πανικοβλημένοι οργανώνουν ευχέλαια για να ξορκίσουν το κακό. Αυτό το «*όργανο του διαβόλου*» μπήκε στη ζωή μας και κατακτά διεκδικώντας ένα μέρος της μεγάλης πίτας της εκπαίδευσης και της τεχνολογίας.

Κλείνει ένα κεφάλαιο ιστορίας της εκπαίδευσης και της παιδείας που συμπληρώνει περίπου 2.500 χρόνια. Κάποτε η ελίτ μόνο είχε πρόσβαση στα βιβλία και τη σοφία του κόσμου. Όσο περνούσαν τα χρόνια η πρόσβαση αυτή μεγάλωνε και έδινε τη δυνατότητα σε μεγαλύτερες μερίδες πληθυσμού να έχουν τη δυνατότητα παρουσίας σε συλλογές και βιβλιοθήκες.

Σήμερα πλέον με την τεχνολογία, ο χρόνος της έρευνας μηδενίζεται, οι δυνατότητες είναι απεριόριστες με αποτέλεσμα το σκηνικό να αλλάζει. Να αλλάζει εντυπωσιακά. Η Τεχνητή Νοημοσύνη (ΤΝ) δεν θα έρθει διότι απλά έχει ήδη έρθει. Είναι εδώ. Δεν μπορούμε να κλείνουμε τα μάτια μας σε κάτι που είναι ορατό και εμφανές. Οι μαθητές, οι φοιτητές και αρκετοί καθηγητές όλων των βαθμίδων χρησιμοποιούν προγράμματα έχοντας πρόσβαση σε δευτερόλεπτα μέσα σε κάθε θέμα που μπορεί να τους απασχολεί. Πριν λίγα χρόνια αυτό ήταν αδιανόητο.

Η ΤΝ επέλεξε, δεν επιλέχτηκε για να γίνει ένα σημαντικό εργαλείο στα πεδία της εκπαίδευσης. Τα παραδείγματα αξιοποίησης είναι τόσα πολλά που ίσως δεν γνωρίζουμε κάποια. Ας δούμε ένα παράδειγμα για τους αρχάριους. Αν σας ζητήσει κάποιος να γράψετε ένα άρθρο με θέμα «*Οι αλλαγές στην εκπαίδευση του 21^{ου} αιώνα*» με τη βοήθεια ειδικών προγραμμάτων μπορεί να το έχετε σε δέκα λεπτά και να είναι αποδεκτό.

Μπορεί εδώ κάποιος να ρωτήσει: «*Τότε γιατί να ανησυχούμε; Γιατί να μας προβληματίζει; Όπως δεχτήκαμε όλα τα άλλα στις τεχνολογίες θα δεχτούμε και αυτό*». Όχι. Δεν είναι έτσι.

Δεν πάει έτσι. Με την ΤΝ εγείρονται πολλά ζητήματα. Αυτό που θα πρέπει να κάνουμε ως ακαδημαϊκοί δάσκαλοι είναι να ορίσουμε όλες τις παραμέτρους για να αποφύγουμε ένα μελλοντικό λάθος, μια αντίληψη που θα θέσει σε κίνδυνο το σύνολο της διδασκαλίας και της μάθησης. Η εκπαίδευση δεν έχει περιθώρια πειραματισμών με κενά και προχειρότητες. Τώρα είναι η στιγμή για να ορισθούν οι παράμετροι και να κατανοήσουμε τι είναι αυτή η ΤΝ.

Τα υπουργεία και οι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί δεν ενδιαφέρονται για την ποιότητα και κάθε τι που προκύπτει στην εκπαίδευση. Δεν πρόκειται να δώσουν σημασία σε τέτοια θέματα. Αρκούνται στη διεκπεραίωση των πολιτικών τους.

Τα **Ηθικά** ζητήματα που απορρέουν από τη χρήση της ΤΝ είναι σημαντικά. Συντελείται μια λογοκλοπή σε παγκόσμια κλίμακα, η οποία με απολυταρχικό τρόπο χώνεται παντού σε κάθε σελίδα του διαδικτύου και συγκεντρώνει κάθε πληροφορία που υπάρχει. Ο χρήστης θέλει να κάνει τη δουλειά του και δεν θα δώσει σημασία σε θέματα ηθικών αξιών. Η κάθε απειροελάχιστη πληροφορία είναι προσιτή στον καθένα. Δεν αξιολογείται τίποτα. Σε τι βάθος θα εισχωρήσει το πρόγραμμα; Κανείς δεν ξέρει.

Τα **Επιστημονικά** θέματα θα προκύψουν πολύ σύντομα. Από τη στιγμή που το σύστημα δεν αξιολογείται, δεν θα γνωρίζει σχεδόν κανείς στο κατά πόσο τα αποτελέσματα των αναζητήσεων είναι έγκυρα και αξιόπιστα. Άλλωστε το κάθε πρόγραμμα ΤΝ σου δίνει διαφορετικά αποτελέσματα.

Τα **Οικονομικά** ζητήματα που σε μεγάλο βαθμό είναι άγνωστα, ελέγχονται από εταιρείες κολοσσούς, οι οποίες έχουν κηρύξει έναν ανελέητο πόλεμο ή μια στην άλλη. Τα κέρδη από την ΤΝ μπορούν να συγκριθούν με τα κέρδη του λαθρεμπορίου οπλικών συστημάτων ή και ακόμα με αυτή της διακίνησης ναρκωτικών. Οι γνωρίζοντες περί σύγχρονης τεχνολογίας ξέρουν καλά ότι τα οικονομικά κέρδη είναι αυτά που ελέγχουν την τεχνολογία και τις δυνατότητές της.

Αυτή όμως που θα πληρώσει το τίμημα είναι η εκπαίδευση. Η εκπαίδευση όπως την ξέραμε ή τη διαβάσαμε πέθανε. Ξημέρωσε ήδη μια εποχή που θα αλλάξει τον τρόπο που σπουδάζουν οι φοιτητές και οι μαθητές μας. Αναμφίβολα υπάρχουν και θετικά στην συνολική αλλαγή των δεδομένων. Αυτό όμως είναι άλλο κεφάλαιο.

Ποια μπορεί να είναι η λύση στην «*νέα εποχή του δευτερόλεπτου*»; Τι μπορεί και τι θα πρέπει να κάνει το εκπαιδευτικό σύστημα πριν ην πνευματική κατάρρευση;

Οι δυναμικές της εκπαίδευσης δεν έχουν αλλάξει. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αντισταθούν σε κάθε απλοποίηση των παιδαγωγικών λειτουργιών. Τώρα είναι η στιγμή που πρέπει να δυναμώσουν τα εργαλεία στα χέρια των μαθητών και εκπαιδευτικών.

Ζούμε την εποχή στην οποία ξεπεράσαμε τα αρχικά ερωτήματα. Οι επιλογές είναι εκεί έτοιμες να τις αξιοποιήσουμε. Για 2.500 χρόνια ο άνθρωπος επικεντρώθηκε στο «*τι μαθαίνει*» και «*πως το μαθαίνει*». Το τρίτο σημείο που αναδεικνύεται εξαιρετικά ισχυρό πλέον συμπληρώνει τα δύο προηγούμενα: «*τι θα είναι ικανός να κάνει με αυτά που έμαθε*».

Σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, είναι επιτακτική η ανάγκη να ερμηνεύσουμε ξανά την σπουδαιότητα της **γλώσσας** και παράλληλα τη **λογική** συγκρότηση της σκέψης. Για να προλάβω κάποιους που θα πουν «μα αυτά τα κατέχουμε», τονίζω ότι δεν είναι καθόλου αυτονόητο. Ξεκινάμε από εκεί για να μπορέσουμε να χτίσουμε τον οπλισμό μας. Αυτός αποτελείται από το αντίδοτο στον κατακερματισμό των παιδαγωγικών και της μάθησης. Το αντίδοτο αυτό είναι **οι γνωστικές δεξιότητες** που όλοι μας αναπτύσσουμε.

Οι δεξιότητες αυτές έχουν όνομα και περιεχόμενο. Οι γνωστικές δεξιότητες θα προσδιορίσουν την προσωπική μας πορεία και εκτίμηση για κάθε στοιχείο που μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα στη μάθηση.

Η χρήση της γλώσσας και της λογικής, η ικανότητά μας να ερμηνεύσουμε ανεξέλεγκτα φαινόμενα, θα επιτευχθεί με τις εξής γνωστικές δεξιότητες. Ενδέχεται να είναι και άλλες, αλλά αυτές είναι η βάση:

- δημιουργικότητα,
- κρίση,
- σύγκριση,
- αντιπαράθεση,
- περιγραφή,
- ερμηνεία,
- ανάλυση,
- επιχειρηματολογία,
- τεκμηρίωση
- κριτική σκέψη
- αξιολόγηση,
- ικανότητα ελέγχου,
- αμφισβήτηση,
- παρατήρηση,
- προφορική έκφραση και παρουσίαση,
- γραπτή έκφραση και παρουσίαση,
- επίλυση προβλημάτων

Η ΤΝ ήρθε για να μείνει. Στόχος μας είναι να την κάνουμε να δουλέψει υπέρ των φοιτητών και της μάθησης. Έχει να προσφέρει πολλά. Για να επιτευχθεί όμως αυτό, οι φοιτητές μας δεν θα πρέπει να είναι άβουλοι, ούτε αδιάφοροι, ούτε παθητικοί δέκτες.

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα αλλάζει σελίδα, αλλάζει φιλοσοφία και αντίληψη, φοράει τα καλά του και κάνει το άλμα της ποιότητας στη μάθηση.